

LA DINÀMICA D'UN POBLE

EMPRESSES CENTENÀRIES

Gairebé tot el personal ocupat en l'art d'imprimir es troba en aquesta foto, feta el 23 d'abril de 1932 a l'entrada del Gran Kursaal. Celebraven la patronímica del seu gremi

La Impremta de Sant Josep

TEXT: JOSEP CAMPRUBÍ I PLANS *** FOTO: SEBASTIÀ TORDILLOS

Els inicis de l'art d'imprimir a Manresa daten del segon decenni del segle XVIII, quan Pau Abadal, fill d'un notable gravador i estamper de Moià, conegut per Pere Abadal, es va establir a la nostra ciutat, al carrer de Sant Miquel, a prop de la desapareguda església del seu nom. Els Abadal, amb llur descendència, van imprimir durant dos-cents anys a la capital del Bages, fins que, al començament del segle actual, traslladaren l'activitat a Barcelona.

Un altre impressor històric fou Martí Trullàs, natural de Talamanca, que va aprendre l'ofici a la impremta de la Universitat de Cervera i vers l'any 1803 es va instal·lar a Manresa, a la plaça Major, a prop del carrer de Sobrerroca. Als tallers de Trullàs es va imprimir el *Diario de Manresa*, el primer periòdic de la ciutat, aparegut el 1808 en ocasió de la guerra del Francès.

Altres impressors formen part del quadre d'honor de les arts gràfiques manresanes, però avui la impremta més antiga de Manresa, en activitat, és la Impremta de Sant Josep, successora i continuadora de la Impremta Trullàs, que es va extingir el 10 de febrer de 1878 en traspasar-la Lluís Trullàs i Esteve — fill del primitiu impressor fill de Talamanca, Martí Trullàs — a Josep Torrella i Angla i Domingo Vives i Domènech. Es constituí la raó social Torrella i Vives, i el dia primer d'octubre de 1882 va ser adoptat el nom d'Impremta de Sant Josep i es traslladà del carrer dels Clavetaires (Arbonés), on fins llavors treballaven

Torrella i Vives, al carrer de les Piques, número 8, una via molt transitada per accedir a l'estació del Ferrocarril del Nord.

L'any 1903, Domingo Vives es va separar de la societat i va fundar pel seu compte la Impremta Catòlica de Domingo Vives, establerta al carrer de Sobrerroca, 38. Després de la mort de Josep Torrella continuaren el negoci la seva vídua, Josepa Martí, i el seu fill Francesc Torrella i Martí, que en fou responsable principal durant quinze anys. Un canvi important s'esdevingué a la Impremta de Sant Josep el primer de maig de 1918, en ser adquirits els tallers d'impressió i d'enquadernació per Ramon Torra i Pujol, fill de Cardona, provinent de la indústria tèxtil i que havia actuat de director a la fàbrica de cal Torra, al carrer del Bruc, desapareguda i que fou explotada per Gallifa i Companyia. A partir de la introducció dels nous gestors, la Impremta de Sant Josep inicià una època de fort desenvolupament. De 1920 a 1925 Ramon Torra féu companyia amb el seu cunyat, Raimon Ferrer i Ferrés.

En aquest període la indústria va ser traslladada a uns locals més amplis situats al carrer de Sobrerroca, 25-27, on es realitzaren les edicions dels cinc volums de l'obra «*Monumenta Historica*», de Joaquim Sarret i Arbós. El 1930 apareixia el famós i monumental «*Psalteri Coral*», imprès i enquadernat als tallers propis, amb tipus de lletra que es van fondre expressament a Alemanya. Una gran

obra encomanada per l'orde dels caputxins i escampada per tot el món.

Un nou trasllat es verificà el 1936 en passar els tallers al carrer el Born, número 11, a la part posterior de la botiga de Llibreria Ciutat, propietat de la raó social Ramon Torra S. en C., raó social constituïda el primer de gener de 1926 en desfer-se la societat de Torra i Ferrer, S. en C. Del Born, l'any 1942, les màquines d'imprimir, entre les quals una minerva automàtica Heidelberg, estrenada el 1936, i altres elements de la indústria passaren als baixos del carrer d'Urgell, 25, on fins llavors treballaven els Laboratoris Esteve, empresa manresana traslladada a Barcelona i fortament vinculada a la Impremta de Sant Josep.

Després de la mort de Ramon Torra, ocorreguda el dia 2 d'abril de 1946, va succeir-lo en la direcció del negoci el seu fill Albert Torra i Ferrer, el qual, tot i ser el fill de l'amo, havia entrat a la impremta d'aprenent. El 18 d'abril de 1958 l'empresa és convertida en la raó social Impremta de Sant Josep SA. Deu anys més tard (1968) es construeix un edifici industrial al carrer de Sant Cristòfol, 21, amb capacitat per atendre les necessitats d'expansió de la puixant empresa.

L'empresariat d'una indústria força important com la Impremta de Sant Josep ha de comptar amb la col·laboració i el treball de personal qualificat per a l'exercici de la feina. Gent d'ofici i amb vocació.

Hom recorda haver vist en un taller local un cartell on deia: «*imprimir és la més noble feina a la qual pot dedicar-se l'home*». Aquesta llegenda, impresa i penjada en una paret fosca, em cridava l'atenció mentre el timpà d'una vella minerva percutia damunt el paper les lletres arrengrades amb el componedor i contingudes en un motlle fermat a la rama. Sempre m'havia fet pensar... allò escrit a mà, amb pressa, imperfecte, quasi inintelligible, traspasat en lletres de motlle adquireix una nova dimensió que fa que es converteixi en una cosa important, lluïda i concreta, fins i tot sembla indiscutible. És la màgia de la impremta.

Per això hi ha gent enamorada de l'ofici d'impressor. Els que han format en les files dels tallers gràfics manresans coneixen prou bé la passió per la feina. La Impremta de Sant Josep ha tingut un bon nombre d'operaris, caixistes, maquinistes, enquadernadors, aprenents. L'any 1935 enregistra una plantilla que sobrepasava la vintena de treballadors, amb noms prou coneguts com els de Jaume Torruella, Ignasi Nominó (fundador del Cafè Moka), Ricard Martínez, emmaridat amb Emília Esparbé — taller d'enquadernació —, Josep Prat Gonfaus, Valentí Serra, Francesc Colomer, Isidre Vilaprinyó, Josep Soler Nieva, Jaume Ribera i molts d'altres. Encarregats, entre els quals Joan Rosinés i Mateu, al capdavant dels tallers gràfics des dels temps de Ramon Torra; i Antoni Sancli-

mens (pare de l'actual alcalde), el qual entrà a Sant Josep l'any 1922, de caixista, i treballà d'en-carregat reemplaçant Rosinés i fins a la seva jubilació. Alfred García, responsable d'enquadernació. Ja a les últimes dècades formava part de l'equip directiu de la més que centenària impremta en Ramon Bordas i Llauro, iniciat en l'ofici el 1940.

La secular Impremta de Sant Josep, amb l'edició de diversos diaris, revistes, llibres, etc., ha fet manresanisme. A més a més de les obres que hem esmentat, figura en la llarga història de publicacions la impressió de la *Revista Il·lustrada Jorba*, que es publicà amb gran tiratge i difusió des de 1909 fins a 1936; i la prestigiosa revista cultural *Ciutat*, de 1926 a 1929, de la qual foren promotors i editors els responsables de la impremta. Una revista que, en paraules del doctor Gasol: «*cosa semblant no s'havia fet mai a Manresa, ni hem tornat a tenir-la tan bonica, com econòmicament poc lucrativa: més apta per fer savis que no per fer-s'hi ric. Una publicació que àdhuc els crítics més primmirats o càustics del petit món manresà no dubtaven de qualificar d'encertada i d'un immillorable bon to*».

Ara, sobrepasats els 190 anys dels primers impresos de Trullàs i els 110 anys de fecunda història de la manresana impremta sota el títol de Sant Josep, constatem amb satisfacció, el 1993, que els successors dels antiquíssims tallers gràfics continuen entintant de lletres raimes i més raimes de paper.